

VALORI, CONvingERI ȘI GÂNDIREA INDEPENDENTĂ ÎN EVOLUȚIE LA ADOLESCENȚII MODERNI

Diana ANTOCI, Catedra Psihopedagogie și Educație Preșcolară

Gabriela ARSENOV, masterand

Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. În societatea contemporană se pune un accent deosebit pe valorile ce le posedă un individ. Acestea presupun un sistem de convingeri interiorizate cu privire la ceea ce este bine și rău. Ele se formează în baza interacțiunii cu mediul social și cel cultural din care face parte persoana. În acest articol vom scoate în evidență influența valorilor și convingerilor asupra evoluției gândirii independente la adolescenții moderni. Fiecare dintre noi are o proprie ierarhie a valorilor deținute, iar aceasta ierarhie este unică pentru fiecare individ. În fond, valorile se discută, se acceptă, se amendează, se creează.

Abstract. In contemporary society, a particular emphasis is placed on the values that an individual possesses. These require a system of internalized beliefs about what is good and bad. They are formed on the basis of interaction with the social and cultural environment of the person. In this article we will highlight the influence of values and beliefs on the evolution of independent thinking in modern teenagers. Each of us has its own hierarchy of values, and this hierarchy is unique to each individual. In essence, the values are discussed, accepted, amended, created.

Secolul XXI este declarat secolul cunoașterii, toleranței, democrației și multiculturalității. Perspectivele declarate constituie fundamentele pentru formarea sistemului de valori necesar în cadrul personalității ce, prin urmare, oferă o serie de posibilități în interrelaționare, comunicare cu un număr vast de subiecți, inclusiv și cu cei din alte culturi, religii și stimulează continuu creșterea personalității. Dezvoltarea valorilor ființei umane se plasează în partea superioară a sferei personale și procesul de constituire a valorilor este de durată. Pentru a ajunge la topul dezvoltării, la valori, o semnificație majoră are gândirea independentă și convingerile personalității, care sunt decisive în formarea propriilor poziții referitor la lumea înconjurătoare. În acest sens, putem contura dimensiunea fundamentală a finalităților procesului educațional, ce asigură substanța axiologică a conținuturilor generale ale activității de formare-dezvoltare a personalității umane.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române, noțiunea de valoare are următoarea definiție: „ansamblul calităților care fac un lucru bun, dorit și apreciat” [5].

În opinia cercetătorului C. Kluckhohn valoarea reprezintă „concepție, explicită sau implicită, distinctivă pentru un individ sau caracteristică pentru un grup, cu privire la ceea ce este dezirabil și influențează selecția modurilor, mijloacelor și scopurilor disponibile ale acțiunii; orientarea spre valoare, este o concepție organizată și generalizată, care influențează comportamentul cu privire la natură, la locul omului în ea, la relațiile omului cu ceilalți și cu privire la dezirabil și indezirabil, așa cum pot fi acestea legate de mediu și de relațiile interumane” [apud 1].

C. Kluckhohn a prezentat valoarea în relație atât cu individul, cât și cu grupul social, fiecare având valorile sale interiorizate. Valorile sociale nu se nasc odată cu individul. Rolul valorilor, în motivarea unor decizii de acțiune în defavoarea altora, se manifestă mai ales

când există un conflict motivațional imediat premergător acțiunii alese. Purtătorul de valoare în acest conflict motivațional este acțiunea, în timp ce realizarea unei acțiuni este de fapt valorizarea concretă, adică o acțiune aleasă prin excluderea altora ca fiind mai puțin valoroase [1, p.51].

În opinia lui S. Cristea valorile educației promovate în treapta liceală pun accent asupra problemelor de ordin metodologic și epistemologic. În plan *metodologic*, se referă la faptul că prezența valorilor în mediul educațional este relevată cu ocazia opțiunilor care traduc o judecată a subiecților și agenților educaționali sau a structurilor instituționale asupra a ceea ce este dezirabil pentru atingerea cu succes a obiectivelor înaintate. În plan *epistemologic*, beneficiind de progresele științelor educației, în mediul educațional este important de a ajunge la conceptualizarea esenței valorii [apud 1, p.13].

Cercetătorul R. Williams găsește semnele valorilor în raport cu convingerile și cunoștințele: judecata umană „cum trebuie să fie”, concordă întotdeauna de judecata „cum este”. Schimbarea orientărilor valorice vechi este parțial o schimbare în cunoștințele biologice, psihologice și sociologice, dar convingerile schimbate influențează substanțial standardele evaluative chiar dacă schimbările de valori vor afecta concepțiile noastre despre realitate [apud 8].

Adolescenții sunt cei la care procesul de formare a valorilor este unul de o importanță majoră. Acest proces este cauzat de dezvoltarea sferei afective și volitive a tinerilor, de achiziția de noi cunoștințe, de relațiile pe care le stabilesc în mediul școlar sau universitar.

De asemenea, în perioada adolescenței și a tinereții are loc dezvoltarea sferei motivaționale a indivizilor, ceea ce presupune achiziționarea și formarea principiilor morale care ulterior vor deveni motivele dominante ale comportamentului.

Blocul de orientare influențează toate fenomenele psihice ale omului implicit toate cele ale procesului de gândire. Procesul complex de dezvoltare a societății moderne impune și un mod nou calitativ de gândire, căruia îi sunt specifice anumite caracteristici, precum curajul de a fi altfel (și nu doar la nivel teoretic), abordarea complexă, sistemică a realității, renunțarea la stereotipuri, conștientizarea într-un mod nou, nestructurat, a situațiilor de viață, care au capacitatea de a se schimba în permanență [2].

Independența gândirii ca finalitate valorică poate fi dedusă și din obiectivele generale aduse în Codul Educației ce vizează formarea personalității autonome cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate [3].

Cultivarea la personalitatea în formare a unei gândiri libere și a unor aptitudini personalizate de soluționare a problemelor ar constitui una din prerogativele Republicii Moldova raliată la exigențele standardelor europene.

Adolescentul modern trebuie să adere la ele prin căutare, descoperire și percepere a importanței acestora pentru dezvoltarea gândirii independente. Gândirea omului nu este

uniformă, nu funcționează la toți oamenii în același fel sau la unul și același om în momente și în situații diferite. Însăși oamenii se deosebesc între ei prin anumite particularități ale gândirii. Acest fapt se datorează diferitor circumstanțe: valorilor promovate în familie, culturii din care provine, convingerilor formate pe parcursul vieții, mediului în care trăim și activăm, modului de instruire și educație, exigențelor sociale și personale.

Conform Dicționarului explicativ al limbii române *convingerile* reprezintă determinarea cuiva de a recunoaște, prin argumente și dovezi, veridicitatea unui lucru. Păreră fermă asupra unui lucru [5].

R.Dilts descrie convingerile noastre ca puncte de vedere despre noi înșine, despre alții și despre situațiile pe care le considerăm adevărate. Sunt puncte de vedere emoționale, și nu bazate pe fapte [apud 1, pp.197-199].

R.Dilts, unul dintre cei mai mari formatori în programare neuro-lingvistică, spune că „valorile sunt vrejul unui ciorchine de struguri iar convingerile sunt boabele” [apud 1, pp.197-199]. Astfel, în vederea ilustrării tipologiei convingerilor la adolescenții moderni propunem figura 1.

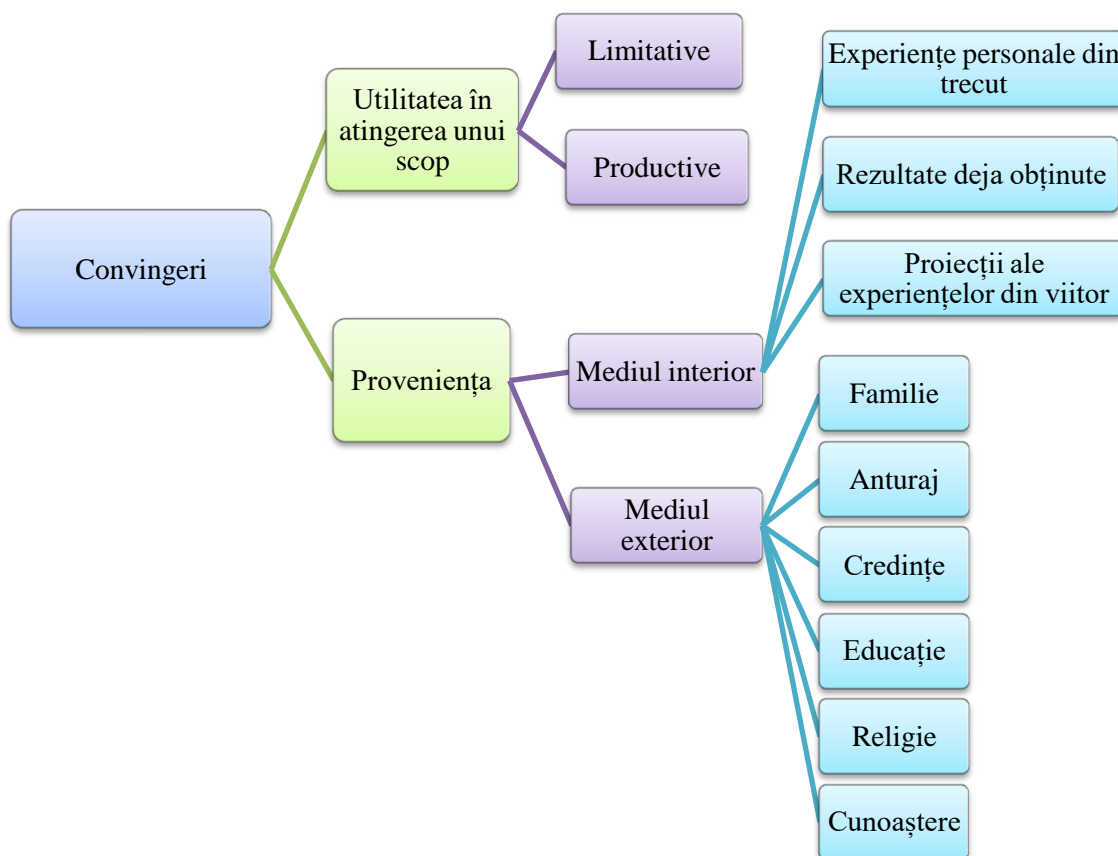

Figura1. Tipologia convingerilor la adolescenți în funcție de sursa apariției după R. Dilts [10]

Convingerile sunt reguli sau norme după care ne ghidăm în viață. Ele s-au structurat în copilărie, în urma interacțiunii cu persoanele semnificative din mediul nostru și care ne-au ajutat atunci să înțelegem evenimentele lumii înconjurătoare.

Odată formate, convingerile determină modul în care interpretăm informațiile, felul în care gândim, simțim și ne comportăm. Orice convingere începe ca un simplu gând ce apare în urma unei situații, a unui eveniment care a fost transmis de către părinți sau societate. Gândul este repetat de atâtea ori până când este acceptat ca fiind un adevăr absolut care nu mai trebuie verificat.

Figura 2. Apariția convingerilor la personalitatea în devenire, după R. Dilts [11]

În fig.2 putem observa care sunt factorii ce influențează apariția convingerilor la personalitatea în devenire. Un factor important asupra evoluției gândirii independente este mediul în care se dezvoltă persoana fie interior sau exterior, acesta are un impact colosal și asupra formării convingerilor, este dificil de schimbat anumite convingeri pe care persoana le deține deja, însă acestea pot fi schimbate cu noi convingeri și comportamente adaptative, însă primul pas pentru a schimba ceva este să cunoaștem ceea ce trebuie să schimbăm.

Dacă în copilărie părinții ne-au oferit timpul și atenția de care am avut nevoie, dacă ne-au creat un mediu securizant și stimulat în care ne-am simțit iubiți și apreciați, atunci aceste aspecte au condus la formarea unor *convingeri pozitive*, adaptative.

Dacă ne-am simțit neglijați și respinși, dacă am fost criticați și pedepsiți în loc să fim apreciați pentru calitățile și realizările noastre, dacă am trăit într-o familie în care nu am simțit căldura și afecțiunea de care aveam nevoie și am fost devalorizați, cel mai probabil ne-am format *convingeri disfuncționale* [8].

Este important să cultivăm și să utilizăm cu grijă bagajul de valori pe care îl deținem, să putem diferenția răul de bine, urâtul de frumos și să manifestăm empatie și toleranță în tot ceea ce facem.

Concluzii

Valorile pe care le posedăm ne ghidează activitatea și ne ajută în definirea și înțelegerea mai rapidă a lumii înconjurătoare. Fiecare dintre noi are o proprie ierarhie a valorilor deținute, iar aceasta ierarhie este unică pentru fiecare individ. Sistemul de valori personale este un instrument care ține de un gânditor independent. Un gânditor independent, în luarea unei decizii, în mod constant se va conduce de necesitățile personale, de ceea ce cu

adevărat contează pentru el. În contextul celor expuse mai sus, adolescenții trebuie învățați să gândească independent, să navigheze prin multitudinea surselor de informare, să asimileze informația necesară, iar apoi să o utilizeze într-un format util lor însă care nu contravine expectanțelor sociale.

Bibliografie

1. Antoci D. Educația prin valori și pentru valori. Ghid metodic. Tipografia Pulsul Pieței Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2018. 260 p. ISBN 978-9975-3223-3-1.
2. Botnari V., Arsenov G. Valențele învățării transformative în dezvoltarea gândirii independente la studenți. În: Psihopedagogia învățământului primar și preșcolar. Materialele Conferinței Republicane a cadrelor didactice. Vol. IV. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019. p. 33-40. ISBN 978-9975-76-269-4.
3. Codul Educației al Republicii Moldova. Publicat: 24.10.2004 în Monitorul oficial Nr. 319-324, art. Nr.624.
4. Cristea S. Educație prin și pentru valori. În: Revista de teorie și practică educațională Didactica Pro... Educație prin și pentru valori, nr.1 (35) februarie 2006. p. 56-58. ISSN 1810-6455. http://www.prodidactica.md/revista/Revista_35.pdf (accesat 05.07.2019).
5. Dicționar explicativ al limbii române. ediția a II-A. București: Univers Enciclopedic, 1998. 1192 p.
6. Iluț P. Valori, atitudini și comportamente sociale. Iași: Polirom, 2004. 256 p.
7. Knight S. Tehnicile Programării Neurolingvistice. București: Editura Cartea Veche, 2007. (accesat 08.07.2019). <http://ru.scribd.com/doc/81610954/Sue-Knight-Tehnicile-programarii-neurolingvistice>
8. Pâslaru V., Callo T., Silistraru N. Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare. Chișinău: Print Caro, 2011. 180 p.
9. Psihologie. Revistă științifico - practică. (accesat 08.07.2019). p. 19. http://www.psihologie.key.md/wpcontent/uploads/2011/09/Psihologie3_2011.pdf
10. <http://enlp.ro/2013/02/tipurile-convingerilor/> (accesat 06.03.2019).
11. <https://ninaparaschivescu.ro/scapa-de-convingerile-limitative-prin-3-intrebari-cheie/> (accesat 01.03.19).